

محمّد مهدی
دهقانی استنزی

فهرست

- ۷ مقدمه ●
- ۸ شیخ اشراق زندگی و آثار ●
- ۱۰ زینب‌ها، حکمت اشراق در فلسفه مشاء ●
- ۱۳ نوآوری‌های شیخ اشراق ●
- ۲۱ حکمت، انواع آن و هدف از آن ●
- ۲۴ اصالت وجود یا اصالت واجب ●
- ۲۷ علم و علم الهی ●
- ۳۹ ابصار یا رؤیت ●
- ۴۲ نفس ●
- ۱۹ جهان‌شناسی و نظریه خلقت ●
- ۵۱ منابع ●

شیخ اشراق (۵۰۶-۵۵۵ ه.ق) بی گمان از ستارگان کم نظیر عالم تفکر در جهان اسلامی است که یکی از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین فلسفه اسلامی را به نام حکمت اشراق بنا نهاد یا به تعبیر خودش احیا نمود. فلسفه‌ای که توانست به خوبی دستاوردهای حکمت مشاء را با یافته‌های ذوقی، عرفان و حکمت باطنی ایرانی در قالبی نسبتاً منسجم بپرورد و مرحله‌گذاری باشد تا فلسفه اسلامی را با نقطه‌ای که آن را که حکمت متعالیه است برساند.

کثرت آثار سهروردی علی‌رغم دوران کوتاه زندگی، انتقادات شجاعانه و نوآورانه‌اش به حکمت بزرگان مشائی، آثار سراسر رمز و مثال، زندگی با مجرا و مرگ مرموز، عشق به میهن و باستان‌گرایی، پرداختن به فلاسفه‌ای که رمانتیک در فلسفه بودند و کم‌اهمیت دانستن فلاسفه‌ای که در کانون توجه فیلسوفان قرار داشتند و... مواردی است که هر کدام به تنهایی می‌تواند عده‌ای را به حکمت سهرودی علاقه‌مند نماید هر چند همین عوامل فهم حکمت او را سخت می‌نماید.

اثر پیش رو نگاهی کوتاه به سهرودی و حکمت اوست که با زبانی ساده و دور از پیچیدگی نوشته شده و سعی شده عمده‌ترین مباحث حکمت اشراق را در کوتاه‌ترین مبحث ممکن نشان دهد تا طالبان حکمت اشراق بتوانند دیدگاهی هر چند اجمالی نسبت بدان بدست آورند.

● شیخ اشراق زندگی و آثار

شهاب الدین سهروردی معروف به شیخ مقتول (۸۷-۵۴۹ هـ.ق) متولد سهرورد زنجان است و در حلب سوریه شهید شد.

او در جوانی به اوج فلسفه رسید و یکی از استوانه‌های فلسفه اسلامی جهان شد. مکتب او مشهور شد تا آنجا که مکتب ملاصدرا را ادامه‌ی مکتب اشراق می‌دانند.

در دهانی قوم مختلف را کسب کرد و از نظر شخصیت بزرگان فقه نزد او اظهار عجز می‌کردند و تا آنکه بزرگان برایش توطئه چینی کردند و او را محکوم به اعدام کردند. اما این اعدام سبب شهرت بیشتر او شد.

برخی او را شیعه و برخی او را سنی می‌دانند. از محتوای آثار او به نظر می‌آید شیعه باشد اما به علت همراهی با قوم بربر و سنت نیز سخن گفته است.

پسر صلاح الدین ایوبی، ملک ظاهر در حاکم جایی که سهروردی بود حکومت می‌کرد. سهروردی به علت علم و توانایی به دربار ملک ظاهر راه پیدا کرد و با فقه‌های آنجا به بحث پرداخت و معلم ملک ظاهر شد. فقها به علت حسادت اعتراضاتی به صلاح الدین کردند و صلاح الدین به پسرش نوشت که او را از خود دور کن. اعدا دشمنی. ملک ظاهر در ابتدا ترتیبی به نامه پدر نداد تا آنکه پس از نامه‌ی دوم، مجبور به اعدام سهروردی شد.

آثار: تلویحات، مقاومات، مشاعر و مطارحات، حکمه الاشراق، الواح عمادیه، هیاکل النور، پرتونامه، قصه الغربه الغربیه، رساله الطیر، آواز پر جبرئیل، عقل سرخ، روزی با جماعت صوفیان، فی حاله الطفولیه، فی حقیقه العشق، رساله فی المعراج، لغت موران، صفر سیمرغ (آواز سیمرغ) و چند مناجات.

دسته‌بندی آثار:

۱. برخی کتاب‌ها عارفانه و با زبان تمثیلی و رمزی است و غالباً شکلی داستان گونه دارد مثل روزی با جماعت صوفیان، فی حاله الطفولیه، آواز بر جبرئیل، صفیر سیمرغ و عقل سرخ.
۲. برخی کتاب‌ها فلسفی است اما از باب مماشات با دیدگاه غالب یا با فضایی کاملاً مشایی نوشته شده مثل مشارع و مطارحات، مقاومات، تلویحات.
۳. برخی کتاب‌ها اشراقی اند یعنی فلسفه اشراق را بیان می‌کنند مثل هیاکل النور، تا حدود الحان عمادیه و حکمه الاشراق.
۴. از بین تمامی کتاب‌های عربی و برخی فارسی است. گرایش فلسفی - اشراقی شرح اشراق منحصر به کتب اشراقی نام برده نیست بلکه در کتبی که مشایی هستند نیز مخصص است که می‌خواهد خود را از آنها جدا کند، به عنوان مثال در بیان دیدگاههای مشایی اشراقی «را به کار می‌برد و این نشان از این دارد که نظر خودش چیز دیگری است.